چۆن منداڵانمان فێری

بیروباوەڕی ئیسلامی بکەین؟

بەشی یەکەم

(پایەکانی باوەڕ)

ئامادەکردنی: باوکی ئەسماء

ساڵی 1432ی هیجری
بەرامبەر
ساڵی2011ی زاینی

ئەم نامیلکەیە پێش کەشە بە:

١- مامۆستا فێرخوازەکان.

٢- خوشکان و برایانی بانگخواز.

٣- دایکان و باوکانی پەروەردەکار.

٤- منداڵە چاوگەشەکانی ئیسلام.

ان الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له. واشهد أن لا اله الا الله وحده لاشريك له وأشهد أن محمدا عبده ورسوله .

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾.

﴿يَاأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾.

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا، يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعْ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾.

أما بعد:

پێشـەکی

پاش سوپاس و ستایشی بێ پایانم بۆ خوای تاك و پاك و بێ هاوتا و خاوەنی بوونەوەر دروودو سڵاوی خوا لەسەر پێغەمبەری خۆشەویستمان(محمد) ﷺ و یارو یاوەرانی بێت تا ڕۆژی دوایی لە پاشان دا:

ئەم نوسراوەی بەردەستتان بابەتێکی گرنگە کە لە سەر چۆنی یەتی پەروەردەکردن و فێرکردنی منداڵەکانمان بە بیروباوەڕی ئیسلامی ڕەسەن بەو هیوایەی جێگای ڕەزامەندی خوای گەورە بێت و پاشان ئێوەی بەرێزیش سودمەند بن لێی وە هیوادارین ئەم نامیلکەیە سەرەتایەك بێت بۆ فێربوونی بیروباوەڕی ڕاست بۆ منداڵە چاوگەشەکانمان و مامۆستایان و بانگخوازان و فێرخوازانی خۆشەویست لەم ڕێ یەوە بتوانن وانەکانی بیروباوەڕی ڕاست بەشێوازێکی کورت و پوخت بۆ نەوەی دوارۆژی ئوممەتی ئیسلام ڕون بکەنەوە دیارە پەڕتوکەکانی بیروباوەڕ گەلێك زۆرن بەڵام تائێستا نەم بینیوە لەشێوازی نامیلکەی بچوك بخرێتە بەردەستی منداڵانی باوە ڕدار کە خۆیان بتوانن بە ئاسانی لەبیروباوەڕەکەیان شارەزاببن ئومێدەوارم ئەمە وەك سەرە تایەکی گرنگ بێت کە منداڵان بۆ خۆیان بە هیممەتی خۆیان لەپاش فەزڵی خوای گەورە لەم پلیکانەیەوە سەرکەون بەرەو لوتکەی بیروباوەڕی ڕاست و ڕەوانی ئەهلی (سوننەو جەماعة) داواکارین لەخوای گەورە لەهەڵەو کەم و کوڕی یەکانمان ببورێت ئەم نامیلکەیەشمان بۆ بکاتە سەرتەرازوی چاکەکانمان.(اللهم آمین)

پێناسەی ئیمان.

ئیمان(باوەڕ):واتە،بەڕاست زانینە بەدڵ و بڕیاردانە بەزمان و کردارە بەئەندامەکانی لاشە.

وە هەروەها باوەڕ،گوفتارو کردارە.

بەمانای گوفتاری دڵ و زمان، کرداری دڵ و زمان و ئەندامەکان.

گوفتاری دڵ: بریتی یە لە دان پێدانان.

کرداری دڵیش: بریتی یە لەتەسلیم بوون و نیەت پاکی و مل کەچ بوون و خۆش ویستنی کردەوە چاکەکان.

کرداری زمان و ئەندامەکانی لاشەش: بریتی یە لەبەجێهێنانی فەرمانەکان و دور کەوتنەوە لەقەدەغە کراوەکان.

سیمای ئیمانی ڕاستەقینە:

یەکەم : دەبێت مرۆڤ تێگەشتنی ژیرانەی هەبێت کە بەهۆیەوە پەی بەڕاستی یەکانی ژیان و بونەوەر ببات.

دووەم : دەبێت ئەو تێگەشتنە ژیرانەیە بگاتە ڕاددەی دڵنییای تەواو بەجۆرێك هیچ گومان و دوو دڵی یەك لە دڵ و دەرونیدا نەهێڵێت.

سێ یەم : دەبێت ئەو تێگەشتنە ژیرانەیە ی کە مرۆڤ قەناعەتی پێ یەتی هاوڕێ بێت لەگەڵ مل کەچی و گوێ ڕایەڵی و پابەند بوون بە ڕێنماییەکانی خواو پێغەمبەرەکەیەوە ﷺ.

چوارەم : دەبێت ئەو تێگەشتنە دامەزراوە و ئەو مل کەچی یە تەواوە هەست و سۆزیکی گەرم و بەتینی لەگەڵ دا بێت کەوا لە مرۆڤ بکات بەپێی داخوازی ئیمانەکەی مامەڵە بکات.

باوەڕ بوون بەغەیب:

واتە :باوە ڕ بوون بە شتانێك کە نادیارو شاراوە و پەنهان بێت و هەموو ئەو شتە نهێنی یانەی کەخوای گەورە لەڕێگەی (سروش) وەحی بە جبریل(علیە السلام)دا ناردویەتی یە خوارە وە بۆ پێغەمبەری خوا ﷺ دەبێت ئێمەش باوەڕمان پێی بێت و بەڕاستییان بزانین و هیچ شك و گومانمان نەبێت بەرامبەری وەك: ڕوداوەکانی دوای مردن زیندوو بوونەوەو حەشرو حیساب و پردی صیراط و بەهەشت و دۆزەخ هتد.. وە پایەکانی ئیمانیش هەموویان لە شتە شاراوەکانن وەك لەمەو پاش دێینە سەری.

پایەکانی ئیمان(باوەڕ)

١- باوەڕ هێنان بەخوای گەورە.

٢- باوەڕهێنان بەفریشتەکانی خوای گەورە.

٣- باوەڕهێنان بەکتێبەکانی خوای گەورە.

٤- باوەڕهێنان بە پێغەمبەرانی خوای گەورە.

٥- باوەڕهێنان بە ڕۆژی دوایی.

٦- باوەڕهێنان بە قەزاو قەدەر خێرو شەڕی.

پایەی یەکەم : باوەڕهێنان بەخوای گەورە:

واتە: ناسینی خوای گەورە بەجوانی و بەتەواوی و وەکو چۆن خۆیی و پێغەمبەرەکەی ﷺ باسییان کردووە و وەسفیان کردووە ، پاشان یەکتایی ئەو بکەن لەهەموو جۆرە پەرستنێکدا، وە هیچ هاوەڵ و هاوتاو هاوبەشێکی بۆ بڕیار نەدەن.

وە دەبێت باش بزانین کەخوای گەورە نە نێرە نەمێ یە وە نە دەخوات و نەدەخەوێت و نە وە نەوزیش دەدات بەڵکو بیسەرو بینایە بەڵام چۆن ئەوە تەنها خوای گەورە بۆ خۆی دەزانێت وە دەبێت باوەڕمان وا بێت کەوا خوای گەورە(إستواء)ی کردووە لەسەر عەرشەکەی وە عەرشەکەی لەسەر ئاوە، ئاوەکەش لەسەرووی حەوت چینی ئاسمانە وە دەبێت باوەڕمان وابێت کەوا عەرش خوای گەورەی هەڵنەگرتووە وە خوای گەورە کورسی تایبەتی خۆی هەیە کە جێگەی پێی خوای گەورە یە وە چۆنی یەتی یەکەی تەنها خۆی دەزانێت و نابێت هیچ بەخەیاڵماندا بێت یاوە خوود خواپەنامان بدات بیشوبهێنین بە دروستکراوەکانی خوای گەورە چونکە هەرکەسێك باوەڕی وا بێت و بەڕاستی بزانێت کەوا خوای گەورەش وەك مرۆڤ یان هەرشتێك کە شەیطان بەخەیاڵدا دەیهێنێت و دەیبات ئەوا بە تێکڕایی زانایان پێی کافرو بێباوەڕ دەبێت،وە بۆ ناسینی خوای گەورەش کۆمەڵە ڕێگایەکمان هەیە کە بتوانین زیاتر گەورەیی خوامان بۆ دەربکەوێت لەوانە:

یەکەم : سەرنجدان لە دروستکراوەکان و ژیان.
دووەم : سەرنجدان لە توانایی بێ سنوری خوای گەورە.
سێ یەم : سەرنجدان لە زانیاری گشتبینیی خوای گەورە.

یەک خواپەرستی

بریتی یە لە بەتەنها ناسینی خوای گەورە لە پەروەردگاریەتی و پەرستراویەتی و ناوسیفاتەکانیدا،وە زانایانی ئیسلام یەکخوا پەرستی خوایان کردووە بە سێ بەشەوە.

یەکەم : یەکخواپەرستی پەروەردگاریەتی(التوحید الربوبیة).

واتە: بەتەنها ناسینی خوای گەورە لە کارو فرمانەکانیدا

وەك:دروست کردن و خاوەنی یەتی و مشورخواردن و ژیاندن و مراندن و ڕۆزیدان و سود گەیاندن و زەرەر گەیاندن و... هتد.

دووەم : یەکخوا پەرستی پەرستراویەتی(التوحید الأولوهیة).

واتە: بەتەنها ناسینی خوای گەورە لە پەرستندابە هەموو شێوەکانی یەوە وەك: نوێژو ڕۆژوو زەکاتدان و حەج کردن و قوربانی دان و پاڕانەوەو تکاکردن و ملکەچی و شوێن کەوتن و... هتد.

دیارە ئەمیش بەوە دەبێت کە واتای پەرستن بزانین.

پێناسەی پەرستن(العبادة):

واتە: ناوێکی کۆکەرە وە یە بۆ هەموو ئەوشتانەی خوای گەورە خۆشی دەوێن پێیان ڕازیی یە لە وتەو کردە وە نهێنی و ئاشکراکان.

مەرجەکانی وەرگرتنی پەرستنەکان لە لایەن خوای گەورەوە.

١- ئەوکەسەی کە ئەنجامی دەدات دەبێت باوەڕداربێت.
٢- مەبەستی لەکردنی کارەکە تەنها ڕەزامەندی خوای گەورە بێت.

٣- کارەکەی لەگەڵ پەیامی خوادا بگونجێت و پێچەوانەی سوننەتی پێغەمبەری خوا نەبێت ﷺ.

٤- ڕەچاوی پێشینەی تێدا بکات بزانێت کام کردەوە یان لەپێشترە کە ئەنجامی بدات.

مانای لاإله إلا الله

واتە: هیچ پەرستراوێك نی یە بە ڕاستی بپەرسترێت بێجگە لە الله.

هەروە ها لاإله إلاالله لەسەر دووپایە ڕاوە ستاوە:

یەکەم: نکوڵی کردن لەوەی کەوا هیچ پەرستراوێك نی یە شایەنی پەرستن و بەندایەتی کردن بێت.

دووەم: چەسپاندنی ئەوەی کەوا هەر خوای گەورە خۆی بەتاك و تەنها شایەنی بەندایەتی کردن و پەرستنە.

مەرجەکانی لاإله إلا الله

هەرکەسێك شایەتی بدات و بڵێ لاإله إلا الله دەبێت ئەم مەرجانەی تێدا بێت ئەوکات دەبێت باوەڕداری ڕاستەقینە:

١- (العلم) زانینی واتاکەی.

٢- (الیقین) دڵنییایی.

٣- (القبول) ڕازی بوون.

٤- (الإنقیاد) مل کەچ کردن و پابەندبوون.

٥- (الصدق) ڕاستگۆیی.

٦- (الإخلاص) نیاز پاکی.

٧- (المحبة) خۆش ویستنی.

هێنانەدی یەکخواپەرستی ڕاستەقینە

یەکەم : نیازپاکی و دڵسۆزی بۆ خوای گەورە لە پەرستندا.

ئەویش بەڕە چاوکردنی ئەم خاڵانە دەبێت:

١- خۆشەویستی ڕاستەقینە بۆ خوا.

٢- ترسانی ڕاستەقینە لەخوا.

٣- بەتەنها ناسینی خوا لەپاڕانەوەو پشت بەستن تکاکردن.

٤- ئەنجامدانی دروشمەکانی پەرستن بە نیاز پاکی بۆ خوا.

٥- پیادەکردن و چەسپاندنی بەرنامەو شەریعەتی خوا.

دووەم : دەست بەردار بوون و خۆبەری کردن لە (طاغوت)

پێناسەی طاغوت: هەموو شتێکە کەبەندە لەسنوری خۆی بەدەر دایبنێت لە(پەرستراو) یان(شوێن هەڵگیراو)یان (گوێڕایەڵی کراو) طاغوتی هەرگەلێکیش ئەو کەسەیە کە بێجگە لەخواو پێغەمبەرەکەی ﷺ دە یکەن بەدادوەر،یان بێجگە لەخوا دەیپەرستن ،یان کوێرانە شوێنی دەکەون،یان لەشتێکدا گوێڕایەڵی دەکەن کەنازانن گوێڕایەڵی خوایەو دەبێتە پەرستن.

سەرانی طاغوت

طاغوتان زۆرن بەڵام سەرانیان ئەم پێنجەن:

١- شەیطان(إبلیس).

٢- کەسێك بپەرسترێت و خۆشی بەوە ڕازی بێت.

٣- کەسێك بانگی خەڵکی بکات بۆ ئەوەی بیپەرستن.

٤- کەسێك لافی غەیب زانی لێبدات.

٥- کەسێك حوکم بە غەیری بەرنامەی خوا بکات.

سێ یەم : یەکخواپەرستی ناوسیفاتەکان(التوحید الأسماء والصفات).

واتە: باوەڕ بوون بەوەی کەخوای گەورە خاوەنی هەموو سیفەتێکی تەواوە و دوورە لە هەموو سیفەتێکی ناتەواوی و کەم و کوڕی یەوە ،هەروەها بەتەنها ناسینی خوای گەورە لەو ناوانەدا کە خۆی پێ ناو ناون وە لەو سیفەتانەدا کە لەقورئان و سوننەت دا خوای گەورە وەسفی خۆی پێکردوون.

هێنانەدی یەکخواپەرستی ناو سیفەتەکان

١- بەدوور گرتنی خوا لە هەموو لەکەو ناتەواوی و کەم و کوڕییەك.

٢- باوەڕ بوون بەو ناو سیفەتانەی کە لەقورئان و سوننەت دا هاتوون بەشێوەی ڕاستەقینەیی خۆیان. بەبێ (شێواندن و ماناگۆڕکێ ولەکارخستن و چۆنایەتی و لێچواندن)بێت.

٣- نیاز بڕین لە پەی بردن بە چۆنیەتی و شێوەی سیفەتەکانی خوای گەورە نەبە دڵ و نەبەزمان و نەبە بۆچوون نابێت چۆنی یەتییان دەستنیشان بکرێت.

هەرکەس ناوەکانی خوا بژمێرێت دەچێتە بەهەشتەوە بەڵام دەبێت ئەم مەرجانەی خوارەوە جێ بەجێ بکات:

١- لەبەرکردنییان.

٢- تێگەشتن لەواتاکەیان.

٣- پاڕانەوە لەخوای گەورە پێیان.

٤- بە ئاگابوون لێیان.

هاوبەش دانان(الشرك)

سەرەتای هاوبەش بڕیاردان بۆ خوای گەورە لە گەلەکەی(نوح)علیه السلام دا سەری هەڵداکە شەیطان چرپاندی بە گوێیاندا لە جێی(وه دو سواع ویەغوث ویەعوق) کەلە پیاو چاکەکانییان بوون پاش وەفاتییان وێنەو بتییان دروست بکەن و بیان پەرستن.

وە لەناو مەککەشدا یەکەم کەسێك کە بتی هێنا عەمری کوڕی عامیری خوزاعی بوو تا ژمارەی بتەکان گەشتنە نزیکەی(٣٦٠)بت دواتر لەپاش ڕزگارکردنی مەککە هەموویان شکێنران و لەناو بران.

پێناسەی هاوبەش دانان:

مانای ئەوەیە کەوا بەندە شتێکی تر بکات بە هاوبەش و هاوتای خوا و جۆرێك یان چەند جۆرێك لە جۆرەکانی پەرستنی بۆئەنجام بدات ئیتر با ئەو شتەی کەدەیکاتە هاوتاو هاوبەش پێغەمبەرێکی نێرراو بێت،یا فریشتەیەکی نزیکی خوا بێت،یان پیاو چاك و دۆست و وەلی یەکی خوا بێت،یان جنۆکە بێت،یان دارو بەرد بێت،یان ئاژەڵ،یان ئاگر بێت یان خۆر و مانگ و ئەستیرە بێت یان مرۆڤێك بێت یان یاسایەکی پێچەوانەی یاسای خوا بێت یان هەرشتێکی تر بێت.

وە ئەو شتەی کە دەیکاتە هاوبەشی خوا خۆشی دەوێت و لێی دەترسێت،وە شوێنی دەکەوێت بەبێ ڕەزامەندی خوا،وە گوێڕایەڵیشی دەکات لە نافەرمانی یەکانی خوای گەورەدا ئەمانە و چەندینی تر بە هاوبەش دانان دەژمێردرێن.

هاوبەش بڕیاردان لە دوو ڕووە وە سەرچاوە دەگرێت

یەکەم : لەبیرو باوەڕدا (الإعتقاد).

١- هاوبەش دانان لە کردارەکانی خوادا.

٢- هاوبەش دانان لە سیفەتەکانی خوادا.

دووەم : لە شوێن کەوتندا (الإتباع).

١- هاوبەش دانان لە پەرستندا.

٢- هاوبەش دانان لەیاساو ڕێسا دانان دا.

جۆرەکانی هاوبەش دانان

یەکەم : هاوبەش بڕیاردانی گەورە(الشرك الأكبر)

مانای ئەوەیە کەوا مرۆڤ لەئیسلام دەردەکات، وە پێچەوانەی یەکتا پەرستی خوای گەورەیە،وە خوای گەورە هەرگیز لەخاوەنەکەی خۆش نابێت.

جۆرەکانی هاوبەش بڕیاردانی گەورە:

١- پاڕانەوە لەغەیری خوا:

٢- سەربڕین بۆ غەیری خوا.

٣- ترسان لەغەیری خوا.

٤- باوەڕبوون بەوەی کەوا خوا کوڕ یان کچ یاخود یاریدە دە ری هەیە.

٥- حەڵاڵ کردن یان حەرام کردنی شت بەپێی ئارەزوو.

دووەم : هاوبەش بڕیاردانی بچوک(الشرك الأصغر)

بریتی یە لەو تاوانە گەورانەی کە مەترسی یان لێدەکرێت خاوەنەکانییان بە بێ ئیمانی بمرێت ئەگەر خوای گەورە فریای نەکەوێت پێش مردنی تەوبە نەکات ئەمیش دەبێت بە دوو بەشەوە:

یەکەم:هاوبەش دانانی ئاشکرای بچوک.

کە بریتین لە:

١- سوێند خواردن بەغەیری خوا.

٢- هەڵواسینی تەمیمە.

٣- لەدەستکردنی دەستەوانەو موفەڕك.

٤- نوشتە کردن.

دووەم: هاوبەش دانانی شاراوەی بچوک.

بریتی یە لە هاوبەش دانان بۆ خوای گەورە لە نیازو مەبەستەکاندا،وەك ئەوەی مرۆڤ کارێك یان قسەیەك بکات بۆ ڕوپامایی (الرياء)یان بۆ ناوبانگ دەرکردن.

جۆرەکانی ڕوپامایی(الرياء)

١- ڕوپامایی بەووتە.

٢- ڕوپامایی بە لاشە.

٣- ڕوپامایی بە کردەوە.

٤- ڕوپامایی بە پۆشاك.

٥-ڕوپامایی بە هۆی هاوەڵەوە.

دۆستایەتی و دووژمنایەتی(الولاء والبراء)

دۆستایەتی و دووژمنایەتی گرنگترین بنچینەکانی ئەهلی سوننەت و جەماعەتن دەبێت مرۆڤی باوەڕدار دۆستایەتی خواو پێغەمبەری خوا ﷺ و باوەڕداران بکات وە هەروەها پێویستە لەسەر کەسی باوەڕدار دووژمنایەتی و ڕق و کینەی بەردەوامی هەبێت بەرامبەر بە شەیطان و بێباوەڕان و دووڕوان و ئەو کەسانەی دوژمنایەتی ئاینی ئیسلام دەکەن وە هەرشتێکی تریش کە لە چوارچێوەی ئەم دۆستایەتی و دووژمنایەتی یە بگرێتەوە بە بەڵگەی قورئان و سوننەت ئەوا دەبێت خۆشەویستی و ڕق لێبونەوەکانمان تەنها لەبەر خوای گەورە بێت بەتەنهاو بەس.

مافەکانی دۆستایەتی کردن لەبەر خوا

١- کۆچ کردن لەوڵاتی بێباوەڕانەوە بۆ وڵاتی مسوڵمانان.
٢- سەرخستن و یارمەتی دانی مسوڵمانان بە نەفس و ماڵ و زوبان.
٣- چیت بۆ خۆت پێ خۆشە دەبێت وابیت بۆ مسوڵمانانیش.
٤- دەبێت مافەکانی برایەتی جێ بە جێ بکەیت لەگەڵ یەکتریدا.
٥- سیخوڕی و جاسوسی نەکردن بەسەر مسوڵمانانەوە.

داواکاریی یەکانی دووژمنایەتی لەبەر خوا:

١- ڕق و کینە بوون لە بێباوەڕان و هاوبەش دانەران.
٢- هەرگیز بێباوەڕان نەکەیتە پشتیوانی خۆت.
٣- پشت کردن لە وڵاتی بێباوەڕان و سەفەرنەکردن بۆی.
٤- لاسایی نەکردنەوەیان لەو شتانەی کە تایبەت مەندییانە.
٥- سەرنەخستنیان و بەباش باس نەکردنییان لەلای مسوڵمانان.
٦- بەشداری نەکردن لەجەژن و خۆشی یەکانیان دا.
٧- داوای لێبوردن نەکردن بۆیان لەخوای گەورە.
٨- چەورەیی نەکردن بۆیان لەسەر حیسابی ئاین.
٩- داوەریی نەکردن لە لایان.
١٠- دەست پێشخەری نەکردن لێیان بە سڵاوی ئیسلام کە(السلام علیکم)ە.

پایەی دووەم : باوەڕهێنان بەفریشتەکانی خوای گەورە.

فریشتەکان کۆمەڵە دروستکراوێکی خوای گەورەن نادیارن و خوای گەورە لەڕوناکی (نور) دروستی کردون و هیچ تایبەت مەندییەکی پەرستراویەتییان نی یە،بەڵکو خۆیان بەندەن و خواپەرستی دەکەن و پابەندی تەواویان بەفەرمانەکانی خواوە هەیەو توانای جێبەجێ کردنیان پێدراوە و چاکەکارن و،هەرگیز سەرپێچی ناکەن ولەدە ریای خواپەرستیدا نقوم بوون.

ناوی هەندێک لە فریشتەکانی خوا.

فریشتەکانی خوا ژمارەیان زۆرە و دیاری نەکراوە لە قورئان و فەرموودە دا بەڵام ناو وکاری هەندێکیان مان بۆ باسکراوە کە ئەمانەن:

١- جوبرەئیل (علیه السلام) فریشتەی نیگا(وەحی).

٢- میکائیل(علیه السلام) فریشتەی باران بارین.

٣- ئیسرافیل(علیه السلام)فریشتەی فوکردنی کەڕەنا(نفخ الصور).

٤- مالیك(علیه السلام) فریشتەی خەزنەداری دۆزەخ.

٥- مەلەکول مەوت (علیه السلام) فریشتەی گیان کێشان.

وە هەروەها ناوی فریشتەی هاروت و ماروت هاتووە وهەندێکییان پێییان دەوترێت فریشتەی هەڵگرانی عەرش وفریشتەی گیان کردنە بەری ئادەمیزاد و فریشتەی چاودێری کەری ئادەمیزاد(رەقیب و عەتید) و فریشتەی دەرگاوانی بەهەشت وفریشتەی لێپرسینەوەی ناوگۆڕ و فریشتەی نوسینەوەی کردە وەکانی مرۆڤ و هەشیانە تەنهاکاری تەسبیحاتی خوای گەورە دەکەن تا...کۆتایی.

شێوەیان:

١- گەورە و بەهێزن.

٢- بەژمارەی جیا جیا باڵیان هەیە.

٣- جوانن.

٤- پلەو پایەی جیا جیان هەیە.

شێوازی ژیانیان:

١- نێرو مێیان نی یە.

٢- ناخۆن و ناخۆنەوە.

٣- بێتاقەت و ماندو نابن.

٤- شوێن و جێگەیان ئاسمانە.

سیفەتی ڕەوشت و ئاکاریان:

١- خاوە نی ڕێزو چاکەن.

٢- بەشەرمن.

توانایان:

١- دەتوانن خۆیان بگۆڕن.

٢- زۆر خێران.

٣- زانیارییان هەیە.

٤- کاروباریان ڕێك و پێکە.

ئەو کردەوانەی بەرامبەر بەخوا ی گەورە ئەنجامی دەدەن.

١- نوێژ دەکەن.

٢- یادی خوای گەورە دەکەن و پاك و بێگەردی بۆ دەردە بڕن.

پەیوەندی فریشتەکان بە مسوڵمانانەوە:

١- خۆشیان دەوێت.
٢- ڕێگەی ڕاستی پیشان دەدەن.
٣- داوای لێخۆش بونی بۆدەکەن.
٤- درودی بۆ دەنێرن(دوعای خێر).
٥- ئامادەی کۆڕی زیکرو زانستی دەبن.
٦- مژدەو مزگێنی خۆشی پێدە دەن.
٧- لەکاتی تەنگانەو جەنگدا دێن بەهانایانەوە و پشتیوانی لێدەکەن و سەری دەخەن.
٨- لەگەڵ تەرمەکەیدا ئامادە دەبن.

پەیوەندی فریشتەکان بە بێباوەڕانەوە:

١- بە فەرمانی خوای گەورە سزای دەدەن.
٢- نەفرینی لێدەکەن.(لەعنەت).

ئەوکارانەی فریشتەکان بەکردنیان نەفرەت لە خاوەنەکەی دەکەن:

کۆمەڵێك کردەوە هەن کە مرۆڤ ئەنجامیان دەدات و بەهۆیەوە فریشتەکان نەفرەت لە بکەرەکەی دەکەن گرنگترینییان ئەوەیە کە:ئافرەتێك نەچێت بەدەم مێردەکەیەوە و ئەوکەسەی ئاسنی تیژ لەبراکەی بەرزبکاتەوە و ئەوکەسەی جوێن بەهاوەڵانی پێغەمبەری خوا بدات ﷺ و ئەوکەسەی ڕێگر بێت لەبەردەم جێ بەجێ کردنی شەرعی خوادا و ئەوکەسەی داڵدەی بیدعە چی یەك بدات تا....هتد.

پایەی سێ یەم : باوەڕهێنان بەکتێبەکانی خوای گەورە.

کتێبەکانی خوا مەبەست لەو کتێبانەیە کەخوای گەورە بۆ پێغەمبەرانی (علیهم الصلاة والسلام)ناردون بۆ ئەوەی ببنە مایەی ڕێنمانیی و ڕۆشنایی بۆ خەڵکی و بەهۆیانەوە بەختەوەری و کامەرانی دنیاو دوارۆژ بەدەست بێنن.

باوەڕهێنان بە کتێبەکانی خوای گەورە ئەم خاڵانە دەگرێتەوە:

یەکەم : باوە ڕت وابێت کەوا بەڕاستی لەلایەن خواوە نێردراون.

دووەم : کارپێ کردن و ڕازی بون و ملکەچ کردن.

سێ یەم : بڕوابوون بەو هەواڵانەی پێمان ڕادەگەیەنن و بەڕاست زانینی.

چوارەم : باوەڕهێنان بەوەی قورئان دوایین کتێبە.

پێنجەم : باوەڕهێنان بەوکتێبانەی کەبەناوی خۆیان ناویان دەزانین. هەروەها ئەوەش کەناویان نازانین،وە ئەوانەی کەناویان دەزانین ئەمانەن:

ناوی کتێبە ئاسمانی یەکان:

١- سوحوف(الصحف) بۆ پێغەمبەر ئیبراهیم(علیه السلام)و پێغەمبەر موسا (علیه السلام) ڕەوانەکراوە بەڵام ئەوەی ئیبراهیم هەمووی پەند بووە وە ئەوەی موسا هەمووی ئامۆژگاری بووە(سەلامی خوایان لەسەربێت).

٢- تەورات(التوراة) بۆ پێغەمبەر موسا (علیه السلام) ڕەوانە کراوە

٣- زە بور(الزبور) بۆ پێغەمبەر داود (علیه السلام) ڕەوانە کراوە.

٤- ئینجیل(الإنجیل) بۆ پێغەمبەر عیسا (علیه السلام) ڕەوانەکراوە.

٥- قورئان(القرآن) بۆ پێغەمبەری ئیسلام محمد ﷺ ڕەوانە کراوە کە کۆتا پەیامی خوایی یە بۆ سەرزە وی وە خوای گەورە خۆی دەیپارێزێت و کەس ناتوانێت دەسکاری بکات و بیگۆڕێت وەك کتێبەکانی پێشو چونکە جیاوازی لە نێوان قورئان و کتێبەکانی پێشو ئەوەیە کەوا کتێبەکانی پێشو خوای گەورە دایبەزاند بۆ گەلەکانی پێشو وە داوای لێکردن کە خۆیان بیپارێزن بەڵام نەیان توانی و بە پێچەوانەشەوە گەلەکانی پێشو لە پاش پێغەمبەرەکانییان دەسکارییان کردو بەئارەزوی خۆیان شێواندنییان بەڵام قورئان خوای گەورە خۆی بەڵێنی داوە کە بیپارێزیت و کەسیش ناتوانێت دەسکاری بکات وە قورئان پوختەی پەیامەکانی پێشوشی لە خۆ گرتووە و بۆ سەرجەم مرۆڤایەتی یە تا ڕۆژی قیامەت وە لە پێش هاتنی قیامەت خوای گەورە قورئان بەرز دەکاتەوە بۆ ئاسمان و هیچ ووشەیەکی لەسەر زەوی نامێنیت نە لە دڵەکاندا نە لەسەر پەڕواەکانیش دا وە دەبێت ئەوەش باش بزانین کەوا قورئان ووتەی خوای گەورەیە و یەکێکە لەسیفەتەکانی خوای گەورە نەك وەك دروستکراوەکانی تر کەوا خوای گەورە دروستی کردوون.

ئەرکی سەرشانمان بەرامبەر بەقورئان:

١- پاراستنی و بە گەورە زانینی و ڕێزگرتنی قورئان.

٢- خوێندنەوەو لەبەر کردنی.

٣- فێرکردنی خەڵکی و خوێندنی.

٤- بیرکردنەوە لە واتاکەی.

٥- پەیڕە وی کردنی فەرمانەکانی.

پایەی چوارەم : باوەڕهێنان بە پێغەمبەرانی خوای گەورە.

ئەوەیە کەوا بیرو باوەڕێکی تەواوی بێگومانمان هەبێت بەوەی خوای گەورە بۆ هەموو گەل و نەتەوەیەك پێغەمبەرێکی ڕەوانە کردووە لە خۆیان،کەوا بانگی نەتەوەکەی خۆی بکات بۆ بەندایەتی کردن و پەرستنی خوای گەورە بەتاك و تەنها و دوور کەوتنەوە و بێباوەڕی کردن بە هەر هاوەڵ و هاوبەشێك کە خەڵکی بۆی بڕیار دەدەن، وە مژدە دەریش بن بە ڕەزامەندی خوایی بۆ ئەوانەی گوێڕایەڵیان دەبن ، وە ترسێنەرو ئاگادار کەرەوەش بن بە تورە بوونی خوایی بۆ ئەوانەی بێگوێیان دەکەن.

نێرراو(رسول): ئەو کەسەیە کەخوای گەورە سروشی (وەحی)بۆدەکات و پەیام و شەریعەتی بۆ دەنێرێت و فەرمانی پێدەکات بەخەڵکی ڕابگەیەنێت.

پێغەمبەر(نبي): ئەوکەسەیە کەخوای گەورە سروشی (وەحی)بۆ دەکات، بەڵام فەرمانی پێناکات بەخەڵکی ڕابگەیەنێت ،بەڵکو لەسەر شەریعەتی پێغەمبەرەکەی پێشوی دەڕوات و لەناو خەڵکیدا پیادەی دەکات.

کەوا بوو دەوتوانین بڵێین هەموو نێرراوێك پێغەمبەرە، بەڵام هەموو پێغەمبەرێك نێرراو نی یە بەڵام پێغەمبەری خوا محمد ﷺ نێرراو(رسول) و پێغەمبەر(نبي) شە.

ژمارەی پێغەمبەران زۆرن لەفەرموودەکانی پێغەمبەری خوادا ﷺ زۆرییان باس کراون و ژمارەی دیاری کراوییان نی یە کەوا بۆ هەر

گەلەو پێغەمبەرێکی ناردووە وە لە قورئاندا خوای گەورە بیست و پێنج یانی باس کردووە ،کە ئەمانەی لای خوارەوەن:
(أدم ، نوح ، إدريس ، هود ، صالح ، إبراهيم ، إسماعيل ، إسحاق ، يعقوب ، يوسف ، لوط ، شوعەيب ، يونس ، موسا ، هارون ، إلياس ، زكريا ، يحيى ، اليسع ، ذوالكفل ، داود ، سليمان ، أيوب ، عيسى ، محمد)

پێغەمبەرە کۆشش کارو خاوەن تواناکان لەڕەوانەکراوان:

ئەو پێغەمبەرانەن کە زۆر هەوڵیان داوە و ئارامییان گرتووە لەبەرامبەر گەلەکانییان دا ژمارە یان پێنجە و کە ئەمانەن :

(نوح ، إبراهيم ، موسى ، عيسى ، محمد ﷺ)

دەبێت ئەوە بزانین کەوا پێغەمبەرانی پێشو(سولامی خوایان لەسەر بێت) هەریەکەو بۆ گەلێك هاتوون بەڵام پێغەمبەری ئیسلام محمد ﷺ پێغەمبەری سەرجەم مرۆڤایەتی یەو لە پاش ئەویش هیچ پێغەمبەرێکی تر نایەت واتە بە پێغەمبەری ئاخیر زەمانیش ناسراوە و دەبێت هەرچی ئاینەکانی تری وەك جولەكە(يهودي)و گاور(نصاری) ش شوێنی ئەم پێغەمبەرە بکەون چونکە لەپاش هاتنی محمد ﷺ ئاینی ئەوان سڕاونەتەوە لای خوا دەبێت هەموو خەڵکی لە پەری و ئادەمیزاد شوێنی بکەون.

بەڵگەی راستێتی دوایین نێردراو پێغەمبەری خوا محمد ﷺ:

١- ڕاستگۆیی پێغەمبەری خوا محمد ﷺ.
٢- خۆنەویستی پێغەمبەری خوا محمد ﷺ.
٣- نەخوێندە واری پێغەمبەری خوا محمد ﷺ.

تایبەت مەندییەکانی پێغەمبەری ئیسلام:

پێغەمبەری ئیسلام ﷺ شەش تایبەت مەندی بەسەر پێغەمبەرانی تردا هەیە ئەوانیش:

١- ووتەی کورت و پڕ مانای پێدراوە.

٢- دووژمن لە دوری یەك مانگە ڕێوە لێی دەترسێت.

٣- دەسکەوتی جەنگ (غەنیمەت)ی بۆ حەڵاڵ کراوە.

٤- زەوی بۆ کراوە بە پاکژکەرە وە(الطهارة)و جێگەی نوێژ.

٥- بۆلای تێکڕای خەڵکی ڕەوانە کراوە.

٦- دوایین پێغەمبەرەو پێغەمبەری تری بەدوادا نایەت.

ئەرکی سەرشانمان لە بەرامبەر پێغەمبەری خوادا ﷺ:

١- خۆشویستنی خۆیی و ﷺ بنەماڵەو هاوە ڵەکانی.

٢- شوێن کەوتن و گوێڕایەڵی کردنی.

٣- درودو سەڵاوات دان لەسەری.

کاریگەری باوەڕ بوون بە پێغەمبەران:

١- زانینی ڕادەی گرنگیدانی خوای گەورە بە بەندەکانی.

٢- هەڵبژاردن و بەیادکردنی کەسایەتی بێ وێنە و بڵند.

٣- جیاکردنەوەی بەرەی چاکەکار و تاوانبار.

پایەی پێنجەم : باوەڕهێنان بە ڕۆژی دوایی.

ڕۆژی دوایی: ئەو ڕۆژەیە کە خەڵکی تێدا بۆ لێپرسینەوەو پاداشت وەرگرتن زیندوو دەکرێنەوە ، دوا ڕۆژو سەرئەنجامەو هیچ ڕۆژێکی تری بەدوادا نایەت.

باوەڕهێنان بەڕۆژی دوایی: واتە باوەڕهێنان بەسەرجەم ئەو هەواڵانەی، کەخوای گەورە لەکتێبەکەیداو پێغەمبەری خوا ﷺ لەفەرموودەکانیدا پێیان ڕاگەیاندووین،دەربارەی ئەوکارەسات و بەسەرهاتانەی لەپاش مردن وکۆتایی هاتنی ژیانی دونیا ڕو دەدەن.

باوەڕهێنان بەوکارەساتانەی کە لە پێش و سەرەتای ڕۆژی دواییین:

١- نیشانەکانی هاتنی ڕۆژی دوایی.

نیشانەکانی ڕۆژی دوایی دەکرێت بەدوو بەشەوە:-

یەکەم: نیشانەبچووکەکانی قیامەت: زانایان ڕەحمەتی خوایان لێبێت نیشانەبچووکەکانیان کردووە بەدوو بەشەوەکەبریتین لە:

١- ئەو نیشانانەی کەپێشتر هاتونەتەدی و ڕوویان داوەو تێپەڕبوون ،کەزانایان شوێنی ڕوداوەکانیان دیاری کردووە،وەك :(هاتنی پێغە مبەرﷺ و لەت بونی مانگ و وەفاتی پێغەمبەرﷺ ،شەهید کردنی عومەری کوڕی خەطاب، شەهیدکردنی عوسمانی کوڕی عفان،جەنگی (جمل)لەنێوان لەشکری ئیمامی علی ولەشکری عائیشەی دایکی ئیمانداران،جەنگی (صفین)لەنێوان ئیمامی علی و معاوی یەدا،سەرهەڵدانی فیتنەی خەواریج وجەنگی (نهروان)،دابە زینی ئیمامی حسن لەخەلیفایەتی بۆ معاوی یە،

گەشتنی ئیسلام بەخۆر هەڵات و خۆرئاوا، گڕکانێك لەحیجاز ڕوودە دات،شەڕ کردن لە گەل تورك دا،سەرهەڵدانی نزیکەی (٣٠)درۆزن کە لافی پێغەمبەرایەتی لێدەدەن، فیتنەی هەرەج و کوشتاری نێو خۆی مسوڵمانان،دروست بونی (٧٣) کۆمەڵ وشوێن پێ هەڵگرتنی گەلانی ڕابردوو، فیتنەکان لەخۆرهەڵاتەوە سەرهەڵ دەدەن).

٢- ئەونیشانانەی کەبەنیشانەکانی ناوەڕاست یان نیشانەناوەندییەکان دەژمێردرێن ،کەئەونیشانانەدەگرێتەوەکەهەتا ئەمڕۆ بەبەردەوامی لەبە ر چاو بەرجەستەن ودەبینرێن، وەئەگەر نەشڵێین هەموویان ئەوا بەشی هەرەزۆریان هاتونەتەدی، وەك(نەمانی دەست پاکی و ئەمانەت، کە سانی بێ نرخ کاروباری مسوڵمانان دەگرنەدەست، کەم بوونی زانست و زۆربوونی نەزانین،زۆربوونی پۆلیس ودەست و پێوەندی ستەم کاران،پەیدابوونی ئافرەتی ڕوت وزۆربوونی زینا کردن،خواردنەوەی مەی بەئاشکراو بەحەڵاڵ زانینی،زۆربوونی ئامێری مۆسیقاوگۆرانی بێژان،زۆربوون و بڵاوبوونەوەی سووخۆری وکەم بوونەوەی پارەی حەڵاڵ، گرنگی دان بەڕازاندنەوەی مزگەوتەکان بە دیکۆر،زۆربوونی کوشت و کوشتار،بەرزکردنەوەی بیناو خانوبەرە ،لێك نزیك بوونەوەی کات و لێك نزیك بونەوەی بازاڕەکان،وەچە ندینی تر کەبەردەوام ڕودەدەن و بەچاوی سەر دەیان بینین....).

دووەم: نیشانەگەورەكانی قیامەت: عبداللەی كوڕی عمر(خوای لێ ڕازیبێت) دەگێڕێتەوە لەپێغەمبەری خواوە ﷺ كەفەرموویەتی: نیشانەكان وەك مورووی هۆنراوەوان لەسەر پەتێك ، هەر لەگەڵ پەتە كەبچڕا یەك بەدوای یەكدا دەخزێن ودەكەونەخوار.

لێرەدا زانایان دەفەرموون كەنیشانەگەورەكانی قیامەت لەماوەیەكی كورت دا یەك بەدوای یەك دێن و وەكەدەستی پێكرد وەستانی نی یەتا كەوتنەخوارەوەی دوامورو واتە تاهاتنی دوانیشانەكانی قیامە ت،ئەونیشانانەش زۆرن وەك (هاتنی محمدی مەهدی(علیه السلام)،هاتنی دەجال،دابەزینی عیسای كوڕی مەریەم،هاتنی یاجوج و ماجوج.......!

تا ئێرە دەتوانین بڵێین بەوتەرتیبە یەك بەدوای یەك دادێن!؟ بەڵام ئە ونیشانانەی تر ناتوانرێت تەرتیبیان بۆ دابنێین چونكەتەرتیب نە كراون تەنیا خوای گەورە دەزانێت كەكامیان پێش كامیان دەكەوێت ئێمەش بەبێ بەڵگەلەسەری دەوەستین إن شاألله وەك: هاتنی دەسە ڵات دارێك بەناوی (القحطاني)،هاتنی دووكەڵێكی گەورە (الدخان)،هەڵهاتنی خۆر لەخۆرئاواوە،داخستنی دەرگای تەوبە،دە رچوونی گیاندارێك(الدابة)،هەڵگیرانی قورئان و پوكانەوەی ئیسلامە تی،هەڵكردنی بایەك كەڕۆحی ئیمانداران دەكێشێت،ڕوخاندنی كە عبەی ماڵی خواوكاول بونی مەدینەی شاری پێغەمبەری خواﷺ ڕوودانی سێ ڕۆچوونی گەورەلەسەرزەوی،ئاگرێك خەڵكی ڕاپێچ دە كات وكۆیان دەكاتەوە.

٢- تێک چونی ژیان و بونەوەر.

گەورەترین و سامناکترین کارەسات کەلەسەرەتای هاتنی ڕۆژیی دوایی ڕوودە دات تێکچونی ژیان و بوونەوە رە دەسپێکی ئەم تێکچونەش ئەوەیە بە فەرمانی خوا فریشتە (ئیسرا فیل) فوی یەکەم دەکات بەکەڕە نادا (نفخي صور) ڕێسای هەموو بونەوەر تێك دەچێت و بەم شێوەیە دەگۆڕێت:

١- ئاسمان شەق دەبات و خۆر دەکوژێتەوە و ئەستێرەکان هەڵ دەوەرن و زەوی و شاخەکان گرمەو ناڵە دەکەن و دەریاکان دەتەقنەوە.

٢- هەموو بوونەوەر گۆڕانی بەسەردا دێت و بە پێچراوە یی دەکەوێتە دەستی خوای گەورە وە.

٣- هەرچی گیانلەبەرە بەزیندە وە رو مرۆڤ و ئاژە ڵ و جنۆکەو فریشتەوە هەموویان دەمرن و کەس نامێنیت بێ لەوەی خوا ویستی لەسەر بێت کە دەیهێڵێتەوە.

باوەڕهێنان بەو بەسەرهاتانەی لە پاش مردن ڕو دەدە ن:

١- گیان کێشان:

چۆنییەتی گیان کێشانی باوەڕدار: پێغەمبەری خواﷺ دە ربارەی گیان کێشانی باوەڕدار دەفەرمووێت: ئەگەر بەندەی باوەڕدار لەدنیا دابڕاو بەرەوقیامەت وەرچەرخا ،لەئاسمانەوەفریشتەدێتەخوارەوە بۆلای،ڕوویان سپی یە،دەم و چاویان دەڵیی خۆرە،کفنیان پێ یەلە کفنی بەهەشت،مۆمیاو بۆنیان پێ یەلەبۆنی بەهەشت،دێن و بەدە وریدا بەئەندازەی دوورایی بینینی چاودادە نیشن(واتەهێندە زۆرن)ئینجا فریشتەی گیان کێشان(ملك الموت)علیەالسلام،

دێت و لەلای سەری یەوەدادە نیشێت و دەڵێ: ئەی نەفسی پاك وەرە دەرەوە بۆ لێخۆش بوون وڕەزامەندی خوا،پێغەمبەری خواﷺ دەفەرمووێت: وەك چۆن دڵۆپەئاو لەدەمی گۆزەوە دەتکێت ئاوائە وگیانەدەردەچێت،ئینجا دەیکێشێت و بەئەندازەی چاو تروکاندنێك لە دەستی دا نایهێڵێتەوە بەڵکو هەڵی دەگرن و دەیخەنەکفن و بۆنەکەوە ئەوەیەکەخوای گەورەدەفەرمووێت: (إِذَا جَآءَ أَحَدَكُمُ ٱلۡمَوۡتُ تَوَفَّتۡهُ رُسُلُنَا وَهُمۡ لَا يُفَرِّطُونَ) (الأنعام/٦١) واتە: ئەوکاتەی کەمەرگ ئێخەبەیەکێکیتان دەگرێت نێرراوەکانمان دەیمرێنن و فەرامۆشی ناکەن.، ئەوگیانەبۆنێکی لێ دێت وەك خۆشترین بۆنی سەرزەوی وایە. (رواه احمد وابو داود،وهو صحيح على شرط الشيخين).

چۆنییەتی گیان کێشانی بێ باوەڕ: پێغەمبەری خواﷺ دە ربارەی گیان کێشانی بێ باوە ڕ دەفەرمووێت: ئەگەر بەندەی بێ باوەڕ لە دنیا دابراو بەرەو قیامەت گەڕایەوە،لەئاسمانەوەفریشتەی بۆ دادەبارن ،ڕقن وبەهێزن ،دەم وچاویان ڕەشە،کفنی زبری موویی یان پێ یە،بە ئەندازەی دوورایی بینینی چاو بەدەوریدا دادەنیشن ،ئینجا فریشتەی مەرگ(ملك الموت)دێت لەلای سەری یەوە دادەنیشێت و دەڵێ :ئەی نەفسەپیسەکەوە رە دەرەوە بۆ ڕق و توو ڕەیی خوا،پێغەمبەری خواﷺ دەفەرمووێت:گیانەکەبەلاشەیدا بڵاو دەبێتەوە،ئەویش بەدە رکێشان دەری دەکێشێت وەك چۆن دڕك لەخوری تەڕ دەردەکێشرێت وڕەگ ودەمارەکانی پێوەی دەپچڕێن،ئینجا هەمو فریشتەکانی ئاسمان نەفرینی لی دەکەن و دەرگاکانی ئاسمان دادەخرێن،دەرگاوانە کانی هەردەرگایەك لەخوا دەپاڕێنەوەبۆ ئەوەی گیانەکەی بەلایاندا

بەرز نەکرێتەوە،ئنجا فریشتەی مەرگ دەیکێشێت و بەئەندازەی چاوتروکاندنێك لەدەستی دا نایهێڵێتەوە بەڵکو دەیخەنەئەوکفنەزبرەوەو بۆنی بۆگەنترین کەلاکی سەرزەوی لێ دێت.

٢- تاقیکردنەوەی ناو گۆڕ:

پاش ناشتنی مردوو دووفریشتە دێنە لای کەزۆر بەسامن مردووەکە دادە نیشێنن و پرسیاری لێدەکەن پەروەردگارت کێ یە؟ئاینت چی یە؟ ئەو پیاوە کێ بوو لەناوتاندا ڕەوانە کرابوو؟کردەوەت چی بوو؟ ئەگەر کەسەکە مسوڵمان بێت ئەوا دەڵێت: پەروەردگارم الله یە و ئاینم ئیسلامەو پێغەمبەرەکەشم (محمد)ە ﷺ کردەوەشم کتێبەکەی خوا بوو ئینجا بانگ دەرێك لە ئاسمانەوە بانگ دەکات کەوا ئەوا بەندەکەم ڕاستی کرد، بەڵام ئەگەر مردووەکە کەسێکی بێباوەڕ بێت ئەوا بۆ هەموو پرسیارەکان هەردەڵێت ها ها نازانم بەو شیوەیە وەڵام دەداتەوە تا بانگ دەرێك لە ئاسمانەوە بانگ دەکات ئەوا بەندەکەم درۆی کرد.

٣- مەینەتی و شادی ناو گۆڕ:

ئەگەر کەسێك باوەڕدار بێت ئەوا لەناو قەبر کە پێی دەوترێت ژیانی بەرزەخ قەبرەکەی بۆ فراوان دەبێت و بۆی دەبێت بە باخێك لە باخەکانی بەهەشت و دەرگایەکیشی لەبەهەشت بۆ دەکرێتەوە تا ڕۆژی قیامەت لە خۆشیدا دەبێت،بەڵام ئەگەر کەسێك بێباوەڕ بێت ئەوا قەبرەکەی لێ تەسك دەکرێتەوەو بۆی دەبێت بە چاڵێك لە چاڵەکانی دۆزەخ وە دەرگایەکی لە دۆزەخەوە بۆ دەکرێتەوە تا ڕۆژی قیامەت سزا دەدرێت.

باوەڕهێنان بە زیندوو بوونەوە:

لە پاشان دا هەرکات خوای گەورە ویستی لەسەر بوو ئەمر دەکات بە(ئیسرافیل) فوی دووەم بکات و سەر لە نوێ هەموو بوونەوەر زیندوو دەبنەوە بە فەرمانی خوا بۆ دادگایی کردن بەرێ دەکرێن لەپاش لێپرسینەوە ئەوەی بێباوەڕ بێت نامەی کردەوەکانی بەدەست چەپ وەردەگرێت و لەپردی صیراط ناتوانێت بپەڕێتەوە دەکەوێتە ناو ئاگری دۆزەخ و ئەو کەسەی باوەڕدار بێت نامەی کردەوەکانی بە دەستی ڕاست وەردەگرێت و بەسەر پردی صیراط دا دەپەڕێتەوە و دەچێتە سەر حەوزی کەوسەر بەدەستی پێغەمبەری خوا ﷺ پەرداخێك ئاودەخواتەوە لە پاش شکاندنی تینوێتی بەو پەڕی ڕێزە وە بەرەو بەهەشت بەڕێ دەکرێت.

باوەڕهێنان بە بەهەشت و دۆزەخ:

بەهەشت و دۆزەخ دوو دروستکراوی خوای گەورەن کە بەڵێنی داوە لە قورئان دا لەپاش مردن و زیندوو بوونەوە ئەوەی کە باوەڕدار بێت بیخاتە ناو باخەکانی بەهەشت و ئەوەی کە بێباوەڕو سەرکەش و یاخی بێت بیخاتە ناو ئاگری دۆزەخ.

بەهەشت: شوێنی باوەڕدارە خۆ پارێزەرە یەك خواپەرستەکانە و خانەی بەختەوەریی و خۆشی هەمیشەیی و بەهرەمەندییە و سەرچاوەی حەوانەوەی ڕاستەقینەیەو ڕەحمەتی نەبڕاوەی خوای گەورەیە.

دۆزەخ: شوێنی هەمیشەیی بێباوەڕانە، لە هاوبەش بڕیار دەرو جولەکەو خاچ پەرست و دووڕووەکان هەروە ها شوێنی کاتی

باوەڕدارە تاوانبارەکانیشە ،کەکردەوە خراپەکانییان لە چاکەکانییان زیاترە و خوای گەورەش لێیان نابورێت تا سزایان نەدات وە دۆزەخ خانەی مەینەت و خاکەسارییە و کانگای مەینەت و مەرگەساتە و سەرچاوەی ژان و ئازاری ڕاستەقینەیە.

کاریگەری باوەڕهێنان بەڕۆژی دوایی لەسەر ژیانی مسوڵمان:

١- سەرئەنجام و چارەنوسی بۆ دیاری دەکات.
٢- بەتێڕوانینێکی واقیعییانە ژیانی دونیا دەنرخێنیت و لەسنوری پێویست زیاتر گرنگی پێنادات.
٣- هەوڵی کردەوەی چاك دەدات و کاتی خۆی لەشتی بێ کەڵکدا بەفیرۆ نادات.
٤- خۆی لەکردەوەی ناپەسەندو ڕەفتاری بەدو خراپ بەدوور دەگرێت وپارێزییان لێدەکات.

پایەی شەشەم : باوەڕهێنان بە قەزاو قەدەر خێرو شەڕی.

ئەوەیە کەوا بیرو باوەڕێکی بێگومانمان هەبێت بەوەی کە هەموو خێرو چاکەیەك ،وە هەموو شەڕو خراپەیەك بەبڕیارو دیاری کردنی خوای گەورە ڕوودەدات.

زانایانی ئیسلام بۆچوونی جیاوازیان لە پێناسەی قەزاو قەدەر هەیە، هەیانە بۆ هەردووکیان یەك پێناسە دەکات و بە یەك شت دایان دەنێت،هەشیانە قەزا بە شێوەیەك پێناسە دەکات،کە جیاوازە لە پێناسەی قەدەر ، ئەوانەی کە بەشێوەیەکی جیاواز پێناسەی قەدەر و قەزا دەکەن ئاوا دەفەرموون:

قەدەر: زانیاری و ئاگایی خوای گەورەیە بەوە کە لەداهاتوودا دروست کراوەکان لەسەرین و ئەنجامی دەدەن.

قەزا: بەدیهێنانی هەموو شتەکانە لە لایەن خودی (الله) وە بەتەنها بەویستی ئەو.

ئەوانەی کە یەك پێناسەی قەدەر و قەزا دەکەن دەفەرموون:

ئەو نیزامە دامەزراوەیە کە خودی (الله) دایناوە بۆ ئەم بوونە، وە ئەو یاسا گشتی و سوننەتانەیە ، کە بە هۆیەوە هۆکانی بەستووە بە هۆکارەکانەوە.

باوەڕهێنان بە قەزاو قەدەر ئەم خاڵانەی خوارەوە دەگرێتەوە:

١- باوەڕهێنان بەوەی کەخوای گەورە زانیاری دەربارەی هەموو شتێك هەبووەو هەیە.

٢- باوەڕهێنان بەوەی کە خوای گەورە سەرجەم زانیاری یەکانی دەربارەی بونەوەرو ژیان لە(لوح المحفوظ)دا تۆمارکردووە.

٣- باوەڕهێنان بەوەی هەرشتێك لەبونەوەردا ڕوبدات بەویستی خوای گەورە ڕو دەدات.

٤- باوەڕهێنان بەوەی کە هەرچی لە بونەوەردا هەیە بە خۆیی و سیفەت و جوڵەیەوە دروستکراوی خوای گەورەیە.

٥- باوەڕهێنان بەوەی هەرچی لە بونەوەردا ڕودەدات سەبارەت بەخوای گەورە چاکەو خێرە و بەپێی کاربەجێی و دادگەریی خۆی ئەنجامی دەدات.

باوەڕهێنانمان بە قەدەر بەتەواوی پێویستی بەم چوار خالە هەیە:

١- **زانین:** باوەڕ بونێکە بەزانیاری ئەزەلی زاتی (الله) لەزانینی کرداری بەندەکانی پێش ئەوەی ئەنجامی بدەن.

٢- **نوسین:** تۆمارکردنی ئەوکارانە لەتەختی پارێزراودا، چونکە بەزانیاری ئەزەلی خودی (الله)دا تێپەڕیان کردووە.

٣- **ویست:** ویستی خودی (الله)جێبەجێ کراوە وە دەسەڵاتیشی هەمە لایەنە.

٤- **بەدیهێنان:** خودی (الله) هەموو دروستکراوەکانی بەدیهێناوە لەگەڵ کردارەکانیان وەشێوەیان و بەدیهێنەری هەموو شتێکە.

کاریگەری باوەڕهێنان بە قەزاو قەدەر:

١- پشت بەستن بەخوای گەورە نەك بە هۆکارەکان.

٢- سوپاس کردنی خوای گەورە لەکاتی بەدەست هێنانی خواست و ئامانجەکاندا و خۆ بەدوور گرتن لەبەخۆنازین و لە خۆبایی بوون.

٣- ئارامی و دڵنیا بوون لەوکاتەدا کەقەدەری خوای گەورە بەڕێ دەبێت ، هەروە ها دڵگران نەبون و بێ هیوا نەبوون بە لەدەست دانی خۆشەویستێك ، یاخود دوچار بوون بە شتێکی ناخۆشەوە.

سوپاس بۆ خوای گەورە تەواو بوو بەو هیوایەی ببێتە جێی ڕەزامەندی خواو پاشان منداڵانی باوەڕداریش سودمەند بن لێی، وە داواکارم لەخوای گەورە بیکاتە تووێشوی قیامەتمان و لەهەڵەو کەم و کوڕی یەکانی منیش ببورێت.اللهم امین.

(وسبحانك اللهم وبحمدك أشهد أن لا اله الا أنت استغفرك وأتوب اليك)

سودمەند بووم لەم سەرچاوە بەسودانە:

١- پوختەی پایەکانی ئیمان نوسینی کاوان کوردی.

٢- پوختەی بیرو باوەڕو عەقیدە بە بەڵگەی قورئان و فەرموودە بەرگی یەکەم نوسینی مامۆستا طارق حسن هەمەوەندی.

٣- ئیمان نوسینی دکتۆر محمد نعیم یاسین.

٤- نیشانەکانی قیامەت نوسینی مامۆستا هاوڕێ محمد أمین.

برای بچوکتان: باوکی ئەسماء
rangshexany@yahoo.co.uk

www.bawkeasmaa.com